

ŠOLA

Glasilo Goriških učiteljev.

Izhaja v zvezkih po 25 kr. — Dopise sprejema V. Černic, učitelj v št. Petru pri Gorici; — naročnino pa Tom. Jug, naduč. v Solkanu.

Zvezek 4.

V Gorici 9. aprila 1881.

Leto I.

Ali književni jezik, ali narečje, in katera izreka „l“ v ljudski šoli?

Ljudska šola ima z najvišjo šolo eno in isto sverho: Ona pripravlja za življenje, ter ni nikar nobena pripravljavnica drugim zavodom. Zadnji dan svojega šolovanja stoji učenec ljudske šole pri svojem cilju — in konci: oborožen z vsem, česar mu je po dotičnih postavah za življenje treba; se ve, ta več, oni manj po zmožnostih in okoljščinah. Učitelju mora biti na tem, da kolikor mogoče mladine do tega privede, ter gleda naj posebno na to, da se bodo mogli iz nje verli ljudje in družabniki (občinarji, državljani) vzgojevati (§. 1 derž. postave za ljudske šole). Sverha posamnim predmetom je v učnih načertih dovolj jasno označena. Kakor naslov tej razpravi kaže, hočemo v kratkem samo to povdarjati, kar se jezika, za šolo primernega, tiče. Tukaj je vprašanje: Ali naj rabi učitelj (ustmeno) književni jezik ali narečje, ono, kjer uči, navadno. Kaj pa je književni jezik in v katerem razmerji stoji ali ima stati proti ljudski šoli? Književni jezik je cvet iz vseh narečji, sobran na podlogi jezikoslovnih načel in v obče pohvaljenega in poterjenega okusa. Tu manj, tam več, po okoljščinah vladajočih, književni jezik je sposoben za obče potrebe; narečje ima veliko ožje meje. V tesnem krogu se suče. Narečje je potočiču podobno; književni jezik je veletok. Iz tega je razvidno, da je ta stvar, ki postaja, se narašča, požlahtnuje in napreduje; v tem, ko narečje zmerom svoje stališče zavzema. In to tem

več in dosledniše, čem manj vsled prostora in potreb pridejo oni, ki je govore, v dotiko z omikanim — isti jezik govorečim — občinstvom.

Kakor ima pa šola kot taka — namreč po svojem namenu — nalogo, da učencem nekaj to, kar so uže po čutilih sprejeli v sé iz nature, pojasnjevati; nekaj pa kot koristno novino pridati jej; ravno tako mora postopati tudi glede na jezik. Učenec je prinesel sé seboj uže toliko v tem zmyslu, da more učitelj na tej podstavi zidati. Česar še treba, ima dodajati. Ravno v tem pa tiči vsa tajnost v tem postopanju. Učitelj mora pa tudi trebiti. V natančnejša pojasnila se ne moremo tukaj spuščati, ker bi tudi ne trebalo, dovolj je da navedemo nekaj zgledov. Prim.: v zimskem m. zimskem; ker kaj — kerko m. koliko; terkaj — terko m. toliko; v mestah m. v mestih; lepiga m. lepega; hišu m. hišo; toj, soj m. tvoj, svoj; dvajsti m. dvajset; pričat m. pričati; kaj z' an? m. kakšin ali kateri? — m' je rekel mene m. rekel mi je; gladal, vzal, začal m.: gledal, vzel, začel; začnil m. začel; mene je dal ne tebe m. meni je dal ne tebi; i. t. d. Sem spadajo ptujke in nekateri prelokalni in onomatopoetični izrazi, ki niso še registrovani in sprejeti v književni jezik. Koliko potrebnega trebljenja!

Ker so pa te razlike v ljudstvu in tedaj tudi v učencih še močno ukoreninjene, ne bode zadostovalo, da učitelj — kot jeziški trebnik — dvakrat ali trikrat opozori in popravi; temveč opozarjal in popravljal bode, kolikor se mu bode treba zdelo, da doseže svoj namen. A to bi bilo le kerpanje in v dosego namena še nezadostno. Najberže doseže ga, ako sam čisti književni jezik rabi v svojih predavanjih — zmerom gledé na zmožnosti svojega mladega občinstva.

Katero stopinjo pa ima učitelj v tem zavzemati, to mu podaje dotično predpisano berilo. V njem najde, ako mu je v resnici do tega, vse, česar mu je v to sverho treba. Berila namreč, kakoršna so sedaj, smejo se sploh dobra imenovati. Berilo mu bodi voditelj gledé na pravilnost jezikovo pa tudi gledé na stopinjo. Gotovo je, da se berilo vjema z mladino spočetljivostjo.

Mogočno upliva na mladež, kar sprejemlje po ušesu in

očesu. Da imajo biti predavanja učiteljeva gledé na jezik v popolnem soglasji z berilom, to je očividno, če noče podirati, kar se na eni strani zida in uterjuje. Majhen zgled: V narečji se sliši tu pa tam: kuker, kaker, koker. Ljudskemu učitelju nima biti mari (za se pač), katera teh oblik je pravilnejša: v šoli mu ima veljati: kakor, in to ne samo v pismu, ampak tudi v govoru. V književnem jeziku velja: en, ena, eden. V narečji se sliši: an, adan. Prim. nadalje književne oblike: nit, igra, jama, išče in ljudstvene izraze za te: net, jegra, jema, ješče i. t. d. Ravno tako vesok m. visok. Na deželi se sliši: korist - korista m. koristi; jednako: klop (Bank), klet, v tem ko so ti samostavniki v književnem jeziku ženskega spola. Ravno tako se sliši: uha, pera (celo: perata) oki poleg očesa. Prim.: persa m. persi, jasle m. jasli.

Ker smo uže pri teh razlikah, ne bode odveč, ako jih še nekaj navedemo na tem mestu.

Učitelj ne postopa v soglasij z berilom, ako govori: „z bratom sem bil v mesti.“ Učitelj ni opravičen ako bi ta lokalni „i“ v šoli zagovarjal v tem, naj se povsod brez razločka rabi, kakor uči in piše neki slov. slovničar. Ta pisava ni sprejeta, ko samo za ozkimi soglasniki, torej učitelja nima motiti. Ljudstvo rabi: konjev, vozóv, možóv m. konj voz, mož. Nadalje: pés, pesa m. psá. Napačna je oblika: učenik m. učitelj. Ravno tako; bolana, bolani m. bolán, bolna, bolni . . . Buoh, Bug m. Bog — zgon m. zvon — dukle m. dekle — Markota, Jenkota m. Marka, Jenka. Napačno je: gospam m. gospem; z gospami m. z gospemi. Ravno tako: pri nas dveh m. pri naju; pri vas dveh m. pri vaju; pri njih dveh m. pri njiju.

Učitelj mora nadalje večkrat in prav točno rabiti „se“ in „svoj“ na svojem mestu. Tu in tam na deželi se ne razločuje povsod. Zeló napačno je: njeni tovariš m. njen tovariš; ravno tako: njegovi prijatelj m. njegov prijatelj; stričevi hlapec m. stričev hlapec; materini dom m. materin dom. Nadalje: vsaki m. vsak i. t. d. ker take besede, dočevale zadosti, ne potrebujejo več določila. Napačno je tudi: — koga? m. kaj?

V tej razpravi ni mesta, da bi kopičili tukaj toliko

razlik ker to ji ni niti namen niti prostora ni za to. Le še na neko napako naj opozorimo ki se pogostoma sliši: Pervo, drugo, tretje m. edino pravih: prvič, drugič, tretjič; nadalje; zgodi se volja tvoja m. zgodi se (geschehen-fiat).—

Rekli smo, da so naša berila v obče dobra. S tem smo tudi izrazili, da je njih jezik — tukaj slovenščina — dober. Tukaj se ne oziramo na notrajno razredbo ali na kakovost berilnih sestavkov, ampak le na zunanjo obliko. Tu ne nahajaš ni provincijalizmov niti lokalizmov, solecizmov i. t. d. Teh se je treba učitelju pri predavanju skerbno izogibati n. pr. počuhati se m. shladiti se, fiefrati i. t. d.

Učencem bolj nenavadne forme naj učitelj večkrat po potrebi rabi, ter polagoma, rekli bi, z nekim povdarkom izgovarja. Škodilo ne bode, ako njih izreko s pogledom in telesnim kretanjem kot take spremlja, katerim gre neki poseben pozor in važnost. Vaja, in to dosledna vaja, ima veliko moč. Znano pa je tudi, da se mladina kaj lahko unema za vsako novoto. Tega naravnega namigljaja naj tudi v tem obziru učitelj ne prezira. Skušnja uči namreč, da se šolska mladina za njej nove jezikove oblike in besede zelo zanima, v naravnostnem nasprotju z odraslimi neomikanci, ki se strastno starega kopita derže.... odverjaje vsako novost.

A da si je prenaravno tu priporočano postopanje gledé na rabo ustmenega jezika v ljudskeji šoli, vendar ne bode odveč, ako se nekoliko še ozremo na nekatera vodila.

Učence nima videti ni slišati ničesar v šoli, kar stoji s pravilnostjo v nasprotju. Poglavitno v jeziko ne. Da rabi učitelj nekatere ljudstvene — v književni jezik nesprejete — oblike, motil bi gotovo svoje učence, ker jedno bi v knjigi videli in čitali, drugo pa iz učiteljevih ust slišali. Nadalje, kedo ne ve, da slišano bolj upliva nego videno, in da so učenci prej pripravljene verjeti svojemu učitelju nega mrtveji knjigi? Te pravde bi se učitelj še zavedal ne, in učenci njegovi bi se po tem potu v napačnosti čedalje bolj uterjevali. To bi se končno tako mogočno ukoreninilo, da bi se ne dalo več izrjavati.

Poglejmo še učence na deželi. Učenec bode enkrat soseščan in državljan, hišni gospodar, ud v občini, člen v

državi. Šola je posvečena: veri in omiki, toraj napredku. In s tem imamo tukaj svoj posel. Vsi zakladi človeškega znanja so razstavljeni v pismu, to je v knjigah, in to v očiščenem književnem jeziku, ne pa v narečji.

Učenec, stopivši iz ljudske šole, mora uže imeti književni jezik toliko v svoji moči, da nekatera pisma z lahkoto izgotovi, pa tudi dobre knjige in časopise s pridom prebira, Tudi v govoru se mu ima koj videti, da je bil v šoli. Njegova beseda je požlahtnjena, in to upliva nazaj na njegovo notrajnost, kar je dovolj znano in kakor to tudi skušnja uči. Kak sijajen dobiček! Še več. Tak občanar je tudi bolj zaveden in vnet narodnjak. Očitno pa je, da le v napredku (poštenem) tiči ves prihodnji blagor za posameznika in za ves narod. Srečna pa je le ona občina, ki šteje v svojem središču mnogo omikanih udov. Omika pa je v knjigah. Pri deželanu imamo misliti na berilo o kmetijstvu in o tem, kar podajajo časopisi v znanstvenem, političnem, novinarskem in kratkočasnem obziru. Z verstvom kot takim se ne moremo tukaj pečati. Kmetijstvene knjige in časopisi so pisani v čistem jeziku, in se bližajo — kar se tiče predavanja — ljudstvu le v tem, da njegovo mišljavo posnemljejo, to je, da, kakor se pravi, po domače pišejo; ne pa njih nepravilnosti in nesprejetih posebnosti. Čitatelj pa le ono rad in z večjim veseljem bere, kar hitro in lahko ume; v tem, ko ono, s kojim se mu je mnogo ubijati glavo, na stran verže in zabi. Tem večje bode toraj veselje do vsakoršnjega koristnega berila, čem lože more čitatelj vsebini do korena, to je, čem hitreje in lože ume to, kar bere, v čem večji meri ima jezik v svojej moči. Kje pa more si deželam pridobiti to moč, to lahkoto, to veselje? V šoli. Iz tega je toraj več ko razvidno, da ima šola književni jezik gojiti z vsemi jej se ponujajočimi pripomočki, pisno in ustno; toda brez merzlega slovničarjenja, v živih skupkih. Vaja pa stoji nad vsemi mojstri.

Pod geslom: „Uči mladino da te ume,“ mislimo si namreč: Prilegaj svoje predavanje mladinem močem in mišljavi; ne pa v narečji. Kako se da to doseči, o tem tukaj govoriti ni namen tem verstvicam, ki naj bodo svarilo onim, katerim v šoli še marsikatera uide, se ve da, pone-

vedoma. Slišijo se med ljudstvom tu germanizmi tam italjanizmi. Takim kratka pravda! Tudi najbolj ukoreninjene ptujke, to je take, ki je ljudstvo sploh govori in ki je otroci, rekel bi vsako uro doma od starišev, bratov in drugih slišijo, z lahka odpraviš. Pri tem pa nam je tako postopati:

U. Jaz pravim tako, ti pa tako.

Kako pravim jaz? I.

U. Še ti povej! A.

V daljnem govoru rabi vedno pravo knjiživno besedo. Tudi nima ljudstvo povsod prav. Prim: dvajsti, trideseti eden.... in trideseti m. dvajset. trideset i. t. d.

Konečno hočemo še nekaj izpregovoriti o izreki. Tudi to ni kar si bodi; temveč važno je. Iz Koperskega učiteljskega zavoda izhajajoči mladi učitelji — kakor smo se pričali — izgovarjajo „l“ v besedah in konec njih kot „l“ po hervaški. Tega ravnanja ne moremo po nikakem podpirati. Ne morem sicer tukaj preiskovati, katera izreka da je pravilnejša, in tedaj bolj opravičena. Samo dognati moramo, katera da je za šolo zdaj najboljša. Vsak jezik se ima sam iz sebe razviti, poganjati mora iz svojih korenin, in še to, kar si vsled neodpravljive potrebe izpsodi, mora imeti domače lice. Vemo, da to ne spada v šolo; to pa vemo, da ima šola v tacih obzirih si izbirati in izbrati za svojo rabo kar je navada večini in bolj zmernim ljudem. Katera izreka pa je zdaj za šolo najboljša? Gotova ona, ki je bolj razširjena, bolj splošna. Najbolje je namreč to, kar je splošno, kar velja povsod. Kar se pa tiče onega „l“ na konci in v besedah, bolj splošna je ona izreka, ki jo izgovarja absolutna večina slovenskega ljudstva, in ki jo bolj zmerni učenjaki in še celo med njimi oni zagovarjajo ki iz političnih namenov približevajo slovenščino hervatskemu jeziku. Kakor smo dokazali, da se ima v šoli gójiti književni jezik ravno tako odločno odsvetujemo izreko „l“ na omenjeni način. Temu odsvetu bi stalo v nekem nasprotju sledeče, a le na videz:

1. Da mladina lože bere.

2. Da se tako izreka na skrajnej meji slovenskega sveta. Če se ne motim okoli Metlike.

Gledé na prvo točko se da na primeren način in po

pridnih vajah odstraniti vsaka težkota in ovira. Druga izginetako, ako pomislimo, da je osamljena.

Če so v literarnih krogih nekateri, ki bi po nepotrebnem jemljé iz hervasčine besede in forme, mili naš jezik radi prej ko prej pohervatili, pomisliti je, da delajo to vsled svojih posebnih političnih vzorov, v čemur jih šola kot taka nima niti dodpirati niti posnemati. Šola pa nima delati politike, tudi, rekli bi nehotoma ali indirektno ne,

Mi smo, in to gotovo večina bolj treznih ljudi, za zdaj strogo za to, da se „l“ izgovarja na konci besedi (razen v dotičnih genitivih), v njih pa pred soglasnikom kot „u“; ker večji je nedostatek, ako se „l“ kot „l“ izgovarja, od onega, da se mora mladina — ker je „l“ — izreka kakor neka izjema — k temu s posebnim trudom napeljevati. Večji je prvi nedostatek za to, ker se ne ujema z ljudskim izgovorjanjem; mladino in štariše moti; manjši je drugi, ker v to sverho res ni posebnega truda treba, če pomislimo, da se naslanja ta izreka na občno in subjektivno navado.

Toliko smo hoteli za danes kot nujno stvar razpraviti se ve — le ob kratkem.

B. Petje.

(Konec.)

II. **Elementarne vaje.** Znano je vsacemu, da v tem ni rečeno, da bi se začelo s pervenci sistematično peti. One vaje se vpletó najprimerneje mej uk, ker čas petju odmenjen, ne sme se vporabiti le za golo petje. Otrokom ne bode težko razločevati krepke od tihih, dolge od kratkih glasov, toliko večo težavo dela pa otrokom razločevati visokih od nizkih (debelih) glasov. Perve take vaje spozna in loči lahko uže prvo ali drugoletnik. Tudi visoke od nizkih loči uže lahko deca nižjih oddelkov n. pr. quinto od prvotnega glasu (c—g), sploh večé oddaljenosti mej glasovi. Teže mu bode pa secundo ločiti in najteže poluglas, ker je najmanjši interval. Najlože vaje bi bile tedaj v durnem troglasji (Durdreiklang, 1. 3. 5. = prim, terca, quinta.) Razvidno je tedaj, da so najprimerneje nižjim oddelkom pesni,

ki krožijo okoli tega troglasja, kakor: (v Nedved. Slavčeku) 19. Oblaček, 22. Otroci, ura nema pokoja, 27. Konjiček; (v Stegnar. Šopku) 1. Mirno, tiho, 7. Dober večer, 13. Zima itd.

Troglasju sledi tetrachord (1. 2. 3. 4. = c. d. e. f.) Pred vsakim petjem naj se kratko ponovi troglasje dotičnega prvotnega glasu in dotični tetrachord, če se z glasovi v višavi zleze, tudi drugi tetrachord (5. 6. 7. 8) To pevanje naj se verši z *la*, *la* in opusté razni teksti, ker navadno nemajo nikakega pojma, kakor: Petelinček lepo poje (1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.), kikiriki (1. 3. 5. 8 ali 8. 5. 3. 1.); in ker je glas „a“ najvgodnejši čistemu petju. Take elementarne vaje nemajo družega namena, nego otroke uriti v čistem gladkem petji. Če zna pevec terco, quinto in oktavo prvotnega glasu čisto in jasno peti, ne bode mu delala sitnosti scala. Take vaje pevajo naj se navzgor in navzdol: dalje v zvezi, navzgor in navzdol. Pri urenji v scali naj se peva najpred prvi tetrachord navzgor in navzdol, potem poredoma. Temu sledi cela scala.

Tudi pesni krožečih se v scali, nahajamo v omenjenih dveh zbirkah. Skoro nezmagljiva bi bila pa molna scala (Molltonleiter n. pr. e. fis. g. a. h. c. dis. e) ktera marsikakemu odraščnemu pevcu glavo beli.

Tem vajam naj sledi še le pravo posamno ločenje glasov po visokosti, kar se na znanih pesnih pokaže. Začetka naj bodo oddaljenosti glasov večje (1 — 5, 1 — 4, 1 — 3 itd.) Ko znado otroci scalo in razločevati enak glas, potem jim bode lahko tudi najti, koliko glasov je eden zlog v pesni od družega oddaljen.

Učitelji naj n. pr. da otrokom glas, ktereга ukaže deklicam peti, sam pa prime quinto, terzo, ali kak drugi glas. Dečki, koji so pred opozorjeni, da pazijo, bode li učitelj in deklice enak glas peli, bodo koj spoznali, da glasova sta navskrižna. Narobe zamorejo dečki peti, a deklice soditi. Zdaj se lahko šteje tudi koliko glasov je mej obema pevanima glasovoma (mej g—c). „Učitelj naj n. pr. derži stalno svoj glas „c“; mej tem ko ena polovica učencev na perste po scali išče učiteljev glas (od g—c), pazi druga polovica, kedaj bodeta glasova enako glaseča. Na določeno

znamenje poslušajočih učencev utihne učitelj in pevajoči učenci. Sedaj vsak po številu prstov vidi, koliko glasov šteje omenjena oddaljenost. Veča ko je oddaljenost v oktav, lože je najti razliko. Zaradi tega je treba prvo primerjati take glasove, potem pa vedno bližje. To pevanje mora biti pa počasno.

III. Lepoglasje. Prav to daje pesni pravo veljavo. V tem tiči oni duh, ki tako dobrodejno, vzvišano upliva na naša čutila. To daje pesni umetniško veljavo, ter je bistveni del petja. Da se do orehovega jedra pride, treba je dvojno lupino prebiti. Enako ima tudi lepoglasno petje mnogo ovir, katere se morajo odstraniti. Do pravega izraznega petja se šolsko deco ne bo dovedlo, da se jo pa vsaj na pravo pot pripelje, treba jej bo navoda, kažipota postaviti.

1. Čisto petje. Čisti, gladki govor je podlaga čistemu, jasnemu petju. Umljivo je, da je najprvo čisto izgovarjenje in naglaševanje zlogov. Tudi pri petji se mora v govoru naglašene zloge, naglašeno peti, če tudi je morda naglašen zlog prav tako dolg kot nenaglašen. Uzorno učiteljevo naglaševanje je temelj pravemu otroškemu naglaševanju v govoru in petji. Tihniki (soglasniki) kvarijo deloma čisto petje. Kolikor krajše se tedaj v petji tihniki izgovarjajo, toliko jasnejši bode glasnik, zato naj se ne izgovarja v petji „r“ kot glasnik, temuč povsod izpuščeni „e“ vrine. Tudi naj se ne dopušča, da bi se glasniki menjavali (mesto Kristus — Krestos). Prepočasno petje ni čisto, ono je posebno pervencu nevšečno in mlademu duhu nepriležno.

Pervencu so najljubše veseli napevi s kratkim naglasom, tedaj v četertinkah ali osminkah. Da petje ni čisto, kriva je mnogokrat preobsežna melodija, v kateri se otroci gerlijo. Otroče gerlo ni močno odperto. Tako je znano, da cesarske pesni ovirata čistost najnižji glas „c“ in visoki „f.“ Narodna naša pesen ljubi navadno melodije po ene oktavi, zato naj bi bile tudi šolske pesni take. Čisto ne bo-
de pel tudi, kdor je telesno vtrujen, zagerljen, nevoljen.

Nespametno bi bilo žalostnega ali jokajočega otroka naganjati, da bi pel.

Najložje se dovede učenca do čistega petja z gosli, pa tudi tukaj le z vajo in vajo. Najteršo kost, zaradi tega primerno malo vspeha ima učitelj, ki gosli le po snovi pozna in verhu tega če je njegov glas oktavo nižji od otroškega. Koliko je pa učiteljev, ki bi po tolikem govorjenji in predpevanji ne zgubili čistote glasu. Pesen bi se morala vedno v istem prvotnem glasu (Grundton) peti. Tudi naj se skerbi za čist zrak mej petjem, ako le mogoče, naj se okna odpró.

2. Ritmično petje. (Rhythmus) Kakor moramo paziti v navadnem govoru na ločila (.,; i.t.d.) enako važni so v melodiji odihleji, premolki, dolgost glasu, (Tonzeitwert in pevška mera — tempo.

a. Odihleji v pesni so nam potrebni, ker naša pljuča niso kamelin želodec. Ali zelo nevšečno dé ušesu, ako se sredi besede kratko premolkne, da se oduška dobi n. pr.: Pred Bogom pokleknimo, ali; Se sliši zvonenje čez hribe čez plan.

Da se otroci tega ne privadijo, mora učitelj sam to natanjčno spolnovati. On mora privaditi deco določenega znamenja, po katerem se bodo vsi naenkrat oddihnilí, ko on mahoma vdarec (Schlag) preterže.

b. Tudi premolkov (Pause) se je treba točno držati, ker pesen v kateri se na premolke ne pazi, je brozga, a ne petje. Privadi se mladino premolkov, da se ji prav rahlo, mirno taktira. Uri naj se mladež tudi, da na določeno znamenje začne peti in sicer, da vsope na prvi vdarec, na drugi pa začne peti.

c. Dolgost glasov (Zeitwerth) nam pove koliko vdarcev naj se vzderži posamne glasove. Take vaje se veršé najložje pri elementarnih vajah. V pravih pesnih nam uže govorno naglaševanje pove dolgost glasov, posebno pa v narodnih pesnih. Pomniti je, da je težje, pervencu nevšečno in neprimerno mlademu srcu, ako mora prepočasno peti in veliko ljubše so mu pesni v četertinkah ali osminkah.

Pri pervencih naj se ogiba poredne menjave zelo dolgih in najkrajših ali punktiranih not kakor v „Šopku“ 2.

Pridni otrok, 3. Mali vojaci. Pervencu primernih pesni mi ni treba navajati, ker omenjeni knjižici nam obilo lepih in primernih ponujati. Naglašen zlog nam večkrat uže v pesni pove, kako dolgo se ga mora peti. Tudi poglavitna beseda, v katerej tiči glavna misel in jedro, nam pove, da se jo mora močneje — forte — peti. Okusneje bi bilo, ako bi se dolgi glasovi (cele in polunote) crescendo — decrescendo peli. To bi morala učiteljeva roka izraževati in učenci z vajami privajeni biti, da kolikor krepkeje bo on taktiral, toliko krepkeje naj tudi oni pojó. Take vaje so primerne za največjo šolsko mladež, ki bolj vzvišane pesni peva.

Rečeno je uže bilo, da so odraščenej mladini primerne narodne, domovinske pesni. Ker so one pravi izraz narodovega čutsva, izraz domovinskega mišljenja in omike, sledévnjih velikokrat žalostnim občutkom veseli, krepkim nježni in rahli itd. Naloga bode tedaj odgojitelju otroke uriti, da bodo različne občutke tudi primernim glasom opevali. To bode pa le tedaj mogoče, ako se ji je uže prej zadržaj pesni tako živo, mično počiti, da ona čuti to, kakor bi bil lasten proizvod n. pr. „Naprej“ (zastava Slave)

d. **Pevska mera — tempo.** Omenjeno je uže bilo, kakošen tempo je najpriležnejši nižjim oddelkom, kakošen višjim. Navadno je povedan tempo uže v začetku. Večkrat ga pa ni treba, ker pesen nam ga sama pove, ker vsaka vesela, mladostna pesen je hitra in krepka, žalostna pa počasna. Tempa naj se učitelj vedno istega derži pri istej pesni, katerega mu, posebno pri lehkih pesnih, učenci sami po zadržaji pesni povedó, na njegova vprašanja.

3 **Jakost petja.** O tem bilo je uže govorjeno pod „c“ o dolgosti glasov. Učiteljeva roka lahko veliko pripomore lepoglasnemu petju. Sem ter tja se sliši mej otroci kričače, kojih glas prevladuje večino. To gotovo ni všečno ušesu. Tudi se sliši v marsikakej šoli splošno vpitje. To pa napeljuje k surovosti in jim je v kvar na čistem glasui. Vzrok temu so večkrat hude muhe učenčeve, ali pa previsoko postavljena pesen. Tudi se lahko privadijo otroci kričanju, ako se jim veli v cerkvi brez spremljevanja z orgljami močno peti. Bolje je tedaj tudi v odprtih prostorih sè zmernim glasom peti, nego vpiti. Večkrat je temu tuđi učitelj sam

vzrok, posebno če uči brez gosli in hoče sè svojim glasom šolo dirigirati. Kričače naj učitelj kaznuje s tem, da jim prepove nekaj časa peti, ter veli le poslušati. Če se je vpitje pa v celo šolo vgnjezdilo, naj učitelj nekaj časa opusti vsaktero ponavljanje napevov, ter naj otroke le v novih napevih vadi.—

IV Vvod v melodijo. Pervi uk v petji najmlajše šolske dece je pravi križ učitelju. Tu mu vdarja na uho secunda, terca, tam zopet jako čuden glas. katerega si sam tolmačiti ne zna. Da se učitelj temu ogne, naj vadi otroke prej na pamet že znano pesen v začetnem glasu skupno izgovarjati, kar more kmalu zmagati in je le pri prvencih potrebno n. pr. (po 1 zvezku „Slavčeka“ pesen 15. Tri cvetice :

Iz šole priskačem na vert itd

Temu naj sledi skupno izgovarjanje pesni v začetnem glasu „a“ in v tempu ($\frac{2}{4}$).

Te vaje se veršé rahlo, poluglasno. Sedaj more otroke veliko lažje učiteljevemu napevu slediti. Učitelj naj poje pesen, kakor je bilo povedano pod III (lepoglasno). Ako je pesen mladini primerna a dolga, tedaj bi bilo dobro ono v odstavkih peti, ker v daljšej pesni otrok začetek vedno zabí, predno je s pesnijo pri konci. Zbog tega so začetnikom najugodnejše kratke, mične, lahko tekoče in vesele pesni. Dobro je tudi pesen v odstavkih peti, da se tem lažje drugemu glasu pomore.

V prvo naj poje učitelj sam, ter naj ne dovoli nikakoršnega mermranja in posnemanja. Po večkratnem predpevanji pa naj to dopušča, celo spodbuja naj otroke k temu, s tem, da veli bolj izurjenim pevcem, glasneje peti. Pazi pa naj učitelj koj začetka, uže pri skupnem izgovarjenji, da mu otroci ne začno vpiti, ker potem je lepoglasje v kraji. Nikar naj učitelju ne šine v glavo, da bi s prva krulečemu otroku popolnoma prepovedal peti, češ, da njegov glas je ničeven, kajti tako se otroku na mah odreže veselje do petja in spoštovanje do učitelja. Čas petju odmenjen bi bil odslej otroku največja muka. Prav s takim otrokom naj bo učitelj posebno priljudeu in poterpežljiv, ter naj mu veli tiho peti. Pazi naj

učitelj posebno začetka na odihleje, premolke čisto izgovarjanje, pravo nagleševanje, na stanje in odpiranje ust.

Ko učitelj k petju te ali one znane pesni veli, ni primerno, da pove naslov pesni, kakor: Pojmo „Vse mine. Po jezeru itd.“ ampak pove naj z dvema besedama vsebino pesni, kakor: Pojmo ono pesen, ki govori o minljivosti vsega posvetnega, — ono pesen, katera nam pove vtise in občutke pesnikove vozeč se po jezeru; ali: Pojmo „Po jezeru bliz Triglava“

V višjih razredih ali oddelkih se lahko skupno izgovarjanje opusti, ker otroci so uže toliko izurjeni, da učiteljev glas hipoma vlové. Skupno izgovarjanje v začetnem glasu in tempu pa naj se vedno pri novem napevu uri. Ko je pesen otrokom vdomačena, sledé naj elementarne vaje o visokosti glasov (troglasje, tetrachord, scala itd.); lože take vaje so na mestu tudi v nižjih oddelkih. Dobro in potrebno bi tudi bilo, da se učitelj potruzi z odraščeno šolsko mladino znano pesen v različnih začetnih glasovih pevati. Če se začenja pesen z *g*, naj se jo skusi peti tudi z *f* ali *a*. To je koristno za javno življenje, kajti velikokrat se pripeti, da začne vesela zbrana družba peti, a pesen je previsoko intonirana, vsled česar se lahko z glasom v visokosti ne zleze. Kako dobro je tedaj, da se zna pesen en glas nižje ali višje začeti.

V. Dvoglasje. Dvoglasno petje je kaj priljubljeno, posebno nježnemu spolu. Zbog tega ima se gojiti tudi v šoli kolikor mogoče. Ono pa zahteva uže nekaj izurjenosti in popolne glasove. Vsak izmej kolegov je gotovo uže opazil, da dečki v višjih oddelkih, celo v nižjih, kmalu drugi glas (terzo) sami vjamó, da ga pa stanovitno do konca ne mogo peti. Če bi jih učitelj pa zanemarjal, in se le s pervim glasom pečal, bi se jim napačni glas vkoreninil in težje bi bilo sedaj izruti ga. Tu se nahajajo sem ter tja prehodi, katerih uho ni vajeno. Najpreje in najložje se prime otroka drugi glas v terci. Skušnja uči, da dela otrokom zapreke v drugem glasu le prva pesen. Ko je ta zmagana, druga jim ne dela več tolike preglavice.

Dobro sredstvo k spoznanji in urenji družega glasu so elementarne vaje z dvoglasno scalo (prvo v terzi) navzgor in navzdol. Pomniti je, da tu naj poje prvi glas šibkeje.

Tudi durno troglasje se more dvoglasno peti. V začetku dvoglasnih vaj naj se izbere otrokom že dobro znan, lehek, ako le mogoče, napev enakega ritma (n. pr. prva polovica „Vse mine,“) Učitelj naj vedno skerbno pomaga tam, kjer je drugi glas nestanovit, nikedar pa naj ga ne spodbuja h krepkemu petju.

VI. Kedaj naj se poje. V uri ali poluri petja naj se uči nove napeve, sprašuje tekst, napeve ponavlja, razpravlja pesni in vadi v elementarnih vajah. Vseh teh točk se gotovo v vsakej poluri ne more prebaviti, ali menja naj se v naslednjih polurah eno z drugim. To se mora tako verstiti, da ne bodo otroci od petja vtujeni. Tudi naj se ne poje prve učne ure, ker navadno pridejo otroci zjutraj, kakor popoldne s polnim želodcem v šolo. Tudi naj se ono ne veri po urah v katerih se je mnogo govorilo. Najprimernejši čas je po urah pisanja ali risanja. Nikedar naj se ne telovadi mej petjem ali poje po telovadbi. Zaradi tega se mi tudi ne zdi primerno, da bi se telovadilo ter mahalo mej petjem, kakor nekatere Nedvedove pesni govoré. Veselost in nagajivost otroško je pri takem početju zelo težko berzdati.

S tem se pa tudi otroku ponudi priložnost da vpije, kar pa mu kviri glas in škoduje zdravju.

Narod slovenski bil je od nekdanj veran, pobožen in v vsakterej stiski iskal je le od zgoraj pomoči, tedaj bodi tudi sveta dolžnost učitelju gojiti lepo cerkveno petje. Slovenci se lahko ponašamo s cerkvenimi pesnimi, a žalibog, prepeva se še sem ter tja v božjej hiši tak kaos, da mora pravoverno serce žaliti. Ne podaja se li tu učitelju lepa priložnost, da pokaže vaščanom v cerkvi duh pravega, lepega, spodobnega petja?

Ljudski odgojitelj! Naša dolžnost ni le mladino za javno življenje ustrojati, prva in najsvetejša dolžnost naša bodi ta, da vzgojujemo zveste, pobožne državljane, očevino in materni jezik ljubeče rodoljube. Pred očmi imejmo telesni in duševni blagor nam izročene nedolžne mladine.

To naj bode skromni obris kako nam je postopati pri razlaganji pesni in petja v ljud. šoli in sicer v nižjih ljud. šolah. Ali do cilja, ki sem ga v tej razpravi opisal, pelje

več potov in smem toraj upati, da nam bode eden ali drugi dragih kolegov kako bližjo, bolj praktično pot opisal, po kateri se da enak smoter doseči. Ker mora biti pa skrb učitelju, da hodi najkrajšo in najložjo pot, da otroka do smotra dovede, bi bilo prekoristno da o tem važnem predmetu še kateri kaj jedrovitega, praktičnega iz svojega koša strese.

Jako me bo veselilo! V kritiki je moč, v njej se spozna pravo—le tako bodemo svojo nalogo tudi častno ni celemu narodu v prid zveršili in v tem zmislu le napredovali.

BRATINA.

Polglasni „e“ v ljud. šoli.

Ni znaka, katerega bi v našem jeziku tako različno izgovarjali, kakor „e“. To prihaja od tod, ker rabimo v pisavi latinico. Vsak narod si je za posamne glase izumil prikladne znake. Kar pa se enemu prilega, ne vgaja vedno drugemu. Tudi mi imamo v staroslovenščini za „e“, ki je po svojem glasu prav za prav č v e t e r, štiri različne znake. Odkar pa smo si izposodili latinsko abecedo, vvedli smo ž njo v naš jezik to nevšečnost ali bolje pomanjkljivost, da imamo le eno znamenje za samoglasnik „e“, ki naj bi nadomestoval štiri staroslovenske glasnike. Pa pustimo to, ker tukaj ni mesta, da bi dalje modrovali o „e“. Le o polglasnem „e“ pred r^{om} hočem nekoliko spregovoriti in sicer iz pedagoškega stališča.

Mnogi moji kolegi zagovarjajo prav toplo polglasni „e“ pred r^{om}. Mej drugim pravijo, da ta polglasnik posebno lajša čitanje pri učencih prvega — in drugega š. leta. To se ne dá tajiti, kajti besede obsegajoče premnogo soglasnikov, nikakor ne pospešujejo branje, navlasti začetnikom ne. Zato tudi jaz nisem bil nasproten taki pisavi, dokler nisem zapazil napake pri učencu, katere ni bil on čisto nič kriv ampak le jaz (izgovarjal je namreč polglasni „e“ pred r^{om} polnoglasno). Take napake, ki jih učitelj večkrat morda nevedoma vcepi učencem v glavo, ne dajo se tako z lahka odstraniti. Kako se pa tako čitanje neprijetno, da celo za-

ljivo glasi, prepričal se je uže gotovo vsak. Toda ono ne žali le uho, ampak skruni tudi naš lepodoneči jezik.

Kedaj in kako zakrivi učitelj, da izgovarjajo učenci oni polglasnik nepravilno? Zgodi se to uže pri začetnih vajah v branji. Kedar razlaga pervencem „e“, učitelj ne misli na polglasni, ampak na polnoglasni „e,“ ter navaja z učenci vred besede, v katerih se poslednji nahaja. To pa mora, ako jih hoče temeljito seznaniti z onim glasom. Seznanivši jih z glasom, prestopi k njegovemu znaku katerega izgovarjajo vsakrat polnoglasno, tudi pred r^{om}. Učitelj ni tako abcten, da bi uže pri prvih začetnih vajah hotel seznaniti mlade paglavce s polglasnim „e,“ kajti s tem bi jih le zmešal. Saj moremo vsak dan zapaziti, kako celo zmožnejši učenci omahujejo pri „p“ in „b“ — „b“ in „d“; kako bi še le en in isti znak zamenjavali.

Prepričan sem, da si vsak učitelj prizadeva odpraviti ono napako. Eni velijo nepravilno čitane besede s polglasnim „e“ prej na pamet izgovoriti ter potem tako čitati; drugi pa kar kategorično prepovejo „e“ pred r^{om} čitati itd. Ali vse te opomnje in prepovedi so večkrat le bob ob steno in redko kedaj dovedejo učenca do pravega namena. O tem sem se prepričal pri raznih krajnih konferencah. Slišal sem, da so bolji učenci tako čitali, kakor bi ne bilo nikakoršnega „e“; drugi pa ga tako polnoglasno izgovarjali, da se je tako branje vsakemu moralo pristuditi. Kedor je pa tako neprijetno čitanje slišal, ne vem kako more še dalje oni nepotrebni polglasnik zagovarjati ali celo pisati. Izpustimo ga tedaj, saj učitelj mora že tako postopati v popolnem soglasji z berili, katera ga tudi več ne rabijo, ako noče podirati, kar se na eni strani uterjuje. Naši lepoznavskih listi ga tudi več ne pišejo. Jako me veseli, da ga v „Začetnici“ in v „Drugem berilu in slovnici“ pogrešamo. Tudi želim, da bi ga „Šola“ v svojih spisih v prihodnje opuščala.

Kako sedaj one težave premagati, ki zaderžujejo in ovirajo učence v čitanji. Besede obsegajoče več nego tri soglasnike, naj se navlasti pri prvo — in drugoletnikih opuščajo. Zato bi se tudi ne smele nahajati v Začetnici besede: skrb, krstna, raztrgan, oprsnik, podstrešje itd. Take besede

naj bi se nahajale v sestavkih ki so namenjeni za tretjeletnike, katere par soglasnikov vkup prav nič ne moti v čitanji.

Ako se vendar le pripeti, da se ustavlja čitanje zavolj premnogih soglasnikov, tedaj naj postopa učitelj po navodu v prvem zvezku našega glasila stran 13, ali še bolje, posebno za prvo — in drugoletnike, da dotično besedo zapiše sintetično na šolsko desko, učenci pa na svoje deščice. (Šola, zvezek 3. stran 68 in 69).

Po tej poti, upam, desežemo svoj namen brez pomoči polglasnega „e“ pred r.^{om}, kateri kazi lepoglasno branje ter naklada učitelju trud, ki ni vedno z najboljim vspehom plačen :

Šolska kronika.

Voditelj vsake učilnice je odgovoren, da so ugotovljene potrebne uradne knjige in spisi, namreč: šolska kronika, šolski zapisovalnik, razrednik, zamudnik, tednik o tem, kar se je učilo, inventar, spiski, v katere naj zapiše knjige, ki so se mej letom darovale šoli in one, ki so se razposodile učencem, itd. Vse knjige in pisma naj se razverščene po letih hranijo v šolskem arhivu, tako, da če kedo stopi iz službe ali kam drugam preseli, more njegov nastopnik koj nadaljevati kjer je on nauk pretergal. Tako veli šolska postava. Da je to potrebno in zelo koristno, pričati nam morejo starejši kolegi, ki so bili primorani na razvalinah prejšnje dobe šolo na novo preustrojati. Kar je iz stare šole prešlo na novo, zasluži komaj, da se vzame naznanje.

Iz zpuščine stare šole dobé se k večemu konecletni „Prüfungs - Extrakti,“ iz kojih je razvidno, da se je učila mladež razdeljena v „Untere — in obere Abtheilung“. V to knjigo so bili tudi vpisani „Sonntagschüler“. Njen obstanek nam dalje priča tudi tako zvani „Ehrenbuch“, ki kaže leto za letom le obdarjene in pohvaljene otroke. Knjige, ki bi obsegala premembe v osovju in druge dogodbe zadevajoče učni zavod, se ne dobé. Pri takih razmerah je silno težavno, da celo nemogoče, zamujeno popraviti. Gledé š. kronike se

dá pa vendar nekaj doseči, ako je učitelju za to mar. Poprašuje naj sosesčane posebno stare in bolj zvedene, oni mu bodo gotovo marsikaj razkrili, kar je vredno, da vpiše v kroniko. Nekaj gradiva more dobiti v obč. spisih, ako sme v nje pogledati. Take pozvedbe, da-si ne popolnoma zanesljive, nam vendar nekoliko razgernejo zagrinjalo in odprejo nam razgled v minulo preteklost. Bolj ko se bližajo novejši dobi, tim popolnejše in zaneslivejše so take pozvedbe. Vsled nove šolske postave je voditelj odgovoren, da je tudi š. kronika ugotovljena. Z namenom, da vstrežem enemu ali drugemu dragih kolegov, priobčim tukaj načert te jako važne knjige s kratkim zgledom. Posebnega reda se nam tukaj ni deržati, ker le ta menja po okoljščinah.

V šolsko kroniko naj se vpiše: čas, kedaj in kako se je š. leto začelo; — število vpisanih učencev in učenk, ki so se podučevali razverščeni po oddelkih ali razredih; — premembe v učit. osovju; — postave in ukazi, ki so mej letom došli in vsled katerih se je šola kako drugače uredila; — kedaj je c. kr. dež. ali okraj. š. nadzornik obiskal šolo; darila ki jih je šola dobila zraven tudi darilčevo ime; — dneve, ki so se slovesno obhajali katerih se je tudi š. mladež vdeležila; — kedaj in kako se je š. leto sklenilo; — kako so otroci obiskovali šolo; — Ako se je mej letom ustanovil nov kraj. š. svet, naj se to vpiše. Tako se mora tudi vpisati uzroke, zarad kojih je šola za več časa prenehala in dr. važne notice n. pr.

Šolsko l. 1876/7.

začelo se je dne... oktobra 1876. sé slovesno sv. mašo. Vpisalo se je... otrok ki so se podučevali po oddelkih in ki so bili razverščeni na višjo in nižjo skupino. Vsled odpovedi učitelja I. I. imenoval je c. kr. okraj š. svet suplenta I. I. kot zač. učit. za tukajšno šolo. Nastopil je službo dne... novembra 1876. z letno plačo... gol. Dne... novembra 1876. podaril je c. kr. okraj. šolski svet v tukajšni šolski bukvarnici knjig. — Dne 19. novembra, godovni dan N. V. cesarice, praznovala je šolska mladež se sv. mašo. Dne... decembra 1876. podarilo je tukajšnje županstvo... gol. za učno pripravo ubožnim otrokom. — Koncem starega in začetkom novega leta je zarad nenavadno slabega vremena

prišlo komaj $\frac{1}{3}$ otrok v šolo. Dne 1. aprila obiskal je c. kr. okraj. šol. nadzornik šolo. — Vsled velecenjene izjave c. kr. dež. šol. nadzornika dne.. maja 1877. o potrebi zjedinenja tukajšnjih šol v dvorazrednico, je na prošnjo kraj š. sveta c. kr. okr. š. svet v z odlokom.. julija 1877 št... tukajšnji šoli premenil v dvorazrednico s celodnevnikom ter vsled tega službi nadučitelja in učitelja razpisal. Za prvo mesto je bil poterjen kot def. nadučitelj I. I. z letno plačo . . . gold. in opravilno doklado . . . gold. ter prostim stanovanjem, — za drugo pa I. I. kot def. učitelj z letno plačo . . . gold. in stanovanjem. — Dne 18. avgusta, roj. dan N. V. cesarja, bila je slovesna sv. maša, pri kateri je bila tudi š. mladina navzoča. — Dne 31. avgusta končalo se je šolsko leto sé sv. mašo in javnim izpitom.

V tem letu je učil nadučit.... (?) otrok

" " " učitelj.... (?) "

v štirih skupinah poldnevno v slov. učnem jeziku. Nemščina se je učila le kot prosti predmet po ? uri v tednu.

Napredek je bil v obče dober.

Zamudilo je šolo mej letom do 10 krat.	?	otrok
do 20	"	? "
do 40	"	? "
čez 40	"	? "

Izpit in volitev učitelja pred več kot 100 leti.

Človeku, ki je vaju videti šolstvo na sedanjí stopinji, utegnilo bi se naslednje sporočilo neverjetno zdeti in marsikdo bi utegnil misliti si, da je kak godec za predpust izmislil kot smešno marnjo, ako bi nam polne vere vredno sporočilo porok ne bilo o vsej njegovej resničnosti. Podajemo é. bralcem to novico, da se prepričajo, v kako žalostnem stanu da se je nahajalo nekđaj šolstvo z učiteljstvom vred.

Nekje na tem svetu izprazni se l. 17... služba učitelja, ki je bil zapustil solzno to dolino polno težav in grenkob soseбно za onega, komur je bilo podučevati in strahovati objestno mladino. V

teh blaženih dobah pa ni bilo nikakor treba kandidatu za učiteljsko službo, kakor se razvida iz sledečega, da bi bil kje na kakem učenem izobrazovališči, in da prinese se sabo spričevalo zrelosti ko dan danes. Da je mož le kako staro cerkveno pesen znal za silo zakrožiti, nekaj brati in pisati, bil je uže na kouji in smel se je derzno pognati za kako učiteljsko službo. Vendar nočemo bralcem veselja kratiti; naj se prepričajo sami.

Koj ko se omenjena služba izprazni, oglasi se za njo pet smelih konkurentov, človek bi mislil za to, da se mladini stari črevlji popravijo in stergane suknje zakerpajo, ne pa za njen poduk; ker čujte, prvi prosilec je bil stanú pošten črevljar; drugi: čislan tkalec; tretji: častivreden krojač; četerti: občeznan kotlokerpar (to je mož izmed onih, ki hodijo od hiše do hiše kotle popravljat) in peti: nekov pohabljen podčastnik z eno leseno nogo. Iz teh učenjakov je bila sestavljena peterica prosilka. Že samo iz tega je jasno, v kako visocih časteh je moralo se nahajati tedajno šolstvo, ko je smel upati, da zamenja šilar šilo in kopito, tkalec svoj čolnek, krojač nit in iglo, kotlarič svoje kladvice in Davorov sin, svoj bridki meč s ponosnim učiteljskim žezlom. Toda srečnim sreča pomaga, pravi stara prislovica.

Ali — Bogu bodi bridko potoženo! — vsi ti slavni kandidatje so bili menda bolj zmožni orehe in lešnike brati nego knjige; kar se pa njih pisanja in pravopisa tiče, ne bi živa duša smela terditi, da so se kedaj na Dunaji šolali in si glavo terli; še manj pa, kar je zadevalo njih znanje v računanji. V tem je pa že bila prava sila; kajti, da odkritoserčno povemo, dvema je bilo računanje toliko znano ko turški jezik, še se nista bila ž njim oteščala; dva sta za skrajno silo soštevala, in jeden je vse druge presegel, ker je celo na perste štel, kakor bodemo videli.

Osodepolni dan za kandidate napoči, grozni dan izpita. Bog vedi, komu hoče biti sreča mila? Preskušnja se ima začeti v cerkvi. Vsa občina, slovesno opravljena, je že zbrana, gleda, čaka koperné, da sliši z lastnimi ušesi naudušene glase petih slavcev, ki uže pripravljene stojé, da se odrežejo in tako prvi del izpita se slavo prestanejo. Ko kandidatje svojo pevsko umetelnost izpričajo, vsak po svoje, podà se izpraševalna komisija ž njimi vred v farovž, kjer ima biti nadaljni izpit.

Deržeč se starega poročila, naj podamo tu natančne nadrobnosti o izidu vsega izpita.

1. Martin O., črevljar, videl je še le 30 spomladi, toraj je bil najmlajši kandidat. Pel je v cerkvi: a) „Ko je Krist umiral“.... b) „Jezus, moja sladka nada“.... c) „Glej, tukaj sem, kralj vseh časti“.. Kandidat — pravi poročilo — nič kaj melodično ne poje. Tudi mu je gerlo nekaj zaderto, in glas mu ne prodira kaj prijetno. Bral je iz sv. pisma Genesis 10, 26 do konca. Pismenkoval ali zlogoval je 16. stopico do 29. Bral je še precej, v zlogovauji dva

pogreška. Čital je tudi troje rokopisov, a — srednje. Na 3. vprašanje je prav odgovoril. Iz veroznanstva in 54. uprašanje brez pogreška. Po narekvi je pisal tri verstice... štiri pogreški. V računanji popolnem neveden.

2. Jakob M., tkalec, ima že pet križev na herbtu. Pel je: a) „Človek, oh, razjokaj se“... b) „Pridi, pridi mi v tvoj dom“... c) „Vse prav, kar Bog stori“... toda, poročilo pravi, da se je večkrat zaletel v viže drugih pesni. Tudi bi mu nič ne škodilo, ko bi mu bil glas kaj bolj močan, večkrat je krulil, kar se vendar ne spodobi. Bral je Jozve 29, 1—7. Šest pogreškov, Pri čitanji trojih rokopisov, mu ni šlo nič haj gladko. Toda tri uprašanja je rešil v splošno zadovoljnost. Iz veroznanstva „deset božjih zapovedi“ in 41. uprašanje je recitiral brez pogreška. Narekoma pisal tri verstice — pet pogreškov. V računjanji toliko, ko lanskega snegu.

3. Filip H., krojač, mož zelo pileten in vsled vednega sedenja močno nabogljen. Praznoval je uže šestdesetkrat svoj godovni dan. Bolje bi bil storil, ko bi bil doma ostal nego se je prederznil tega. Pel je: a) „Jagnje ide“... b) „Sredi našega življenja“... Toda, Bog pomagaj, ni pel, nego blejal je kakor tele. Tudi je večkrat zmešal pesni. Bral je Jozve 19, 7—13, a slabo, da se Bogu smili. Pri zlogovanji 18, 22—23 verstice ni mogel večkrat naprej. Pri uprašanjih je obtičal, da ni vedel ni kod ni kam. Troje rokopisov je poskušal prebirati; a že predno se je lotil, rekel je, da ne zna. Res se je tudi obnašal kakor zajec pri bobnu. Narekoma je spisal samo tri besede — a še to je bilo komaj uganiti. O računanji nima čisto nobenega pojma. Očitalo se mu je, kako se je le mogel prederzniti oglasiti se, da šteje še na perste ko otrok. Mož je spoznal svojo àboto, ter je priterdil očitovanju zdihovaje in z mnogimi solzami.

4. Janer Š. kotlar, 50 let je uže preteklo, od kar je bil ta nastajavec zagledal vpervo svit sveta. Tudi ta si je privoščil mnogo časa, da se je pripravil za učiteljski stan, menda zvest pri-slovici, da, „kar ima biti dobro, se počasi godi“. Pel je: a) „O večnost...“ b) „Edno treba“... c) „Večni, mi smo“... Mož je pokazal, da ni kar si bodi. Bral in zlogoval je Genesis 10, 13—18, tudi to ni bilo kaj napačno. Ali v veroznanstvenih točkah je bil zelo slabo podkovan. Po narekvi je spisal tri verstice — že velja še, kar se pisave tiče; vendar jaoh, deset celih pogreškov. Sicer pa le v soštevjanji nekaj zveden.

5. Miroslav L. bivši podčastnik, ki mu je v vojski sovražna krogla jedno nogo nevsmiljeno odnesla. Pel je a) „Ko je Krist umiral...“ b) „Le Bog na višavah“ še precej dobro, glas je močan in zdaten, a manjka popolnoma melodije. Enkrat se je zaletel v drug napev. Ročno je prebral tudi troje rokopisov. Bral in zlogoval je Genesis 10, 13—18, še precej dobro. V drugih odgovorih kakor tudi v veroznanstvu popolnem znajden. Spisal je tri nareka-

ne verstice; a osem pogreškov! Sošteval je in nekaj odšteval. Precej dobro.

Vseh mnenje se je edinilo v tem, da bi bil Jakob M., tkalec še najzmožnejši (!); a ker je ptujec in brez premoženja, naprosijo vsi navzoči gospoda predsednika, naj bi ž njimi blagovolil poterpeti, da si jim ni neznan in prav dobro vedó, da bode imel velik križ pri njegovem napotovanju za nov ta stan; pa da mož ni pre slab in je koj pripravljen, napotila vestno prejemati; ravno tako, da je njegova obnaša pred Bogom in ljudmi dobra in celo hvalevredna, kar se pa o ostalih nikakor ne bi dalo terditi. Še manj bi se smelo upati kotlokerparju, in sicer že zato ne, ker se mnogo klati po svetu. Naj manj pa da gre vera terdoserčnemu vojščaku, ki bi mu v šoli palica pokala in pela, da Bog pomozi; kar pa gotovo ni, da bi se dopustilo, ker bi tako ravnanje mehkočutnim materam serce preveč težaviti in raniti utegnilo. Kakor sol v očeh, ali tern v peti bi se tedaj surov vojščah prilegal nežnim červičkom.

Gospod predsednik na to zaukaže glasovanje in jednoglasno je bil izbran Jakob M. Ker je bil isti Jakob M. zmerom bonae fa-mae, in na gorečo željo vse občine, odda tudi gospod predsednik svoj glas večkrat omenjenemu Jakobu M. Na to se mu volitev razodene in zaukaže, da ima nemudoma novo svojo službo nastopiti.

Pojasnila k., Začetnici in „Drugemu berilu“.

Začetnica.

a) Besede.

Baš = ravno.
čin = dejanje.
često, češče, najčešče = pogosto.
evo me! = glej me = tukaj.
glibanja = goban = *Herrenpütz*.
inače = drugače.
izvestno = določno.
jednoč = nekedaj = enkrat.
jedva = komaj.
knało = tnało.
kvar = škoda.

naras = kar raste.
ozbiljno = resno
ovočje = sadje.
prosjak = berač.
roč = ročaj (pri nožu.)
Senj = Zengg, mesto na morju v
nekdanji vojaški krajini.
Šopronj = Oedenburg.
ščavje = *Kräuterwerk*.
žleza = *Drüse*.

b) Uganke.

Str. 41	Št. —	= čerka.		" 48	" 1	= majatnik pri uri.
" 45	" 1	= polž.		" "	" 2	= skleda.
" "	" 2	= veter.		" 50	" —	= kolesa na vozu.
" "	" 3	= plamen, dim.		" 52	" 1	= šivanka, nit.

Str. 88	Št. 2	=	dežnik.
" 54	" 1	=	Katera ima rep najbliže glave.
" "	" 2	=	mokrih
" 56	" 1	=	jajce.
" "	" 2	=	ovca.
" 57	" —	=	goseničja.
" 58	" —	=	drevo.
" "	" —	=	želod.
" 97	" 1	=	kedar pri oknu ven gleda.
" "	" 2	=	kazalo pri uri.

Str. 97	Št. 3	=	v polne.
" "	" 4	=	lan.
" 98	" 5	=	kert.
" "	" 6	=	zmerzla (led).
" "	" 7	=	dimnikar.
" "	" 8	=	da se pokri- vajo.
" "	" 9	=	besedica „in“
" "	" 10	=	čerka „r.“
" "	" 11	=	ajdovo zerno in moka v mlinu.
" "	" 12	=	glas.

Drugo berilo.

a) Besede.

Berla = *Krücke*.

betičast = *keulenförmig*.

bok = stran na truplu = *Lende*.

čepica = kapica.

dro = pa, da (iz dobro; Koroško)

gerbanec = guša = *Kropf*.

gotiški slog = zidanje kakor se

je v 13. stoletji začelo; značajno

za to zidanje je ostrokotni obok.

groblja = *Steinhaufen*.

landeški grad = razvaline kake 2

milji od Celja na državni česti

proti Mariboru.

lesna volna = (*Waldwolle*) se dela

iz smrekovega špičja, ki ima v sebi

neko vlaknasto, volnato snov. Zna-

šel l. 1840 J. Weiss v *Ziegelhalsu*

(Šlezija). Rabi se za vato in

vpredenje, njen izleček pa se deva

v kopališča.

ljubav = ljubezen.

ložiček = mali log.

lub = koža = skorja

mahalčasto = *fächerförmig*.

mastito = ponosno.

med = *Messing*.

mijlo = žajfa.

močič glej skrob.

motoz = debela verv (*Seil*.)

najčešče, gl. često.

obješt = preširnot = *Mutville* =
Uebermut.

objesten = preširen = *mutwillig*
= *übermütig*.

oprezen = *umsichtig*.

peglja = *Theer*.

pliska = delfin.

prihuliti se = (*sich duckend her-
beikommen*.)

prodečen = *schotterig*.

rida = versta.

hrapav = *rauh*.

jak, jači — močan, močnejši.

jè = jih (ali 4 skl. jedn. sred sp.)

junska dolina = *Jauenthal*; od

rožne doline za Dravoj do

Labodi.

kabelj = korec = *Scheffel*.

klej = lep = *Leim*.

kramljati = pogovarjati se.

krošnja = *Korb*.

kučma = čamar = kosmata kapa.

roniti = tauchen.

romanski slog = zidava, ki se

je v 11. in 12. stoletji iz sta-

rorimskega sloga, zmešanega

z germanskim in nekaj tudi

z bizantinskim, razvila; po-

sebnost tega sloga je polu-

krožen obok.
 ruša = *Grastorf*.
 skrob = močič = *Stärkemehl*.
 smolnjak = *Radtheer*.
 splav = *Floss*.
 svedrec = zaspanček = *Früh-
 lings-Enzian*.
 svest = gotov = varen.
 škerlat = *Purpur*.
 tmota = temota.
 včiniti = storiti.
 vehica = vejica = *Augenwimper*
 vojka = vajet = *Leitseil*.
 zamam = zastonj.

zajeten = *gedrungen*.
 zluzen = *schleimig*.
 zvež = s čimur se veže.
 žarko = kislo.
 žedeti = *hocken*.
 žerf = *Gruft*.
 žetavško jezero = *Millstädtersee*,
 malo jezerce pri Zataravasi
 tik ceste, ki pelja iz Kaplje v
 Velikovec.
 žir = *Bucheichel*.
 žolt = ruunen.

b) Uganke.

Str. 33 Št. — = kava.
 " 99 " — = letni časi.
 " 110 " — = rosa, kosa, osa,
 as.
 " 111 " — = zrak, rak.

Str. 112 Št. 1 = veter.
 " " " 2 = polž.
 " 60 " — = gospodar, gos-
 po, dar.
 Popotnik.

Dopisi.

Iz Sežansko-Komenskega okraja. (Učiteljsko društvo).
 Dne 13. januarja se je v Komnu zbralo kakih 20 učiteljev in učiteljic, da si osnuje učit. društvo za Sežansko-Komenski okraj. Kot gost bil je nauzoč gosp. c. kr. okraj. š. nadzornik, ki je tudi k društvu kot ud pristopil. —

Začasni predsednik, g. Ant. Leban, nadučitelj v Komnu, otvori ob 10. uri s kratkim ogovorom konference, slika važnost in korist učit. društev za nadaljno učit. naobraževanje i. t. d. Ko je bil g. Korsič, učit. v Komnu, za zapisnikarja izvoljen, prebral je on pravila učit. društva, katera je vis. c. kr. namestništvo v Terstu poterditi blagovolilo. — Volilo se je potem ude v stalni odbor. Izvoljeni so bili: g. Ant. Leban za predsednik, — g. Jož. Trampuž, učitelj v Kostanjevici, za podpredsednika; — gospodična Justina Štrukelj, učiteljica v Komnu, za tajnico; — g. Jož. Hrovatin, učitelj v Nabrežini, za denarničarja; — gosp. Ant. Benigar, učitelj v Tomaju, za pevovodjo. — Vsi izvoljenci se zahvalijo za skazano jim čast. Na to je sledil referat g. Ant. Lebana: „Ovère šolskega napredka,“ kateri je bil od navzočih v vsek točkah odobren.

Konečno se je sklenilo, da bode društvo dne 5. maja t. l. zborovalo v Sežani sé sledečim dnevnim redom:

1. Pordrav g. predsednika.
2. Verificiranje zapisnika zadnje seje.
3. „Zgodovina v ljud. šoli;“ govori g. Kante, učitelj v Komnu.
4. „O izgovarjenji „l“ in „v“ v ljud. šoli;“ govori g. Vertovec, učitelj v Dolini.
5. „So-li premije koristne, ali ne;“ govori g. c. kr. okraj š. nadzornik.

Če bode čas dopuščal, bode še končno govoril g. Ant. Leban: „kako naj se spisuje tednik.“

6. Predlogi.

S. klicem „živio“ na cesarja se sklene skupščina. Daj Bog, da se v ogromnem številu vidimo v Sežani!

Iz Renč, dne 15. marca. Učiteljem, ki so se vdeležili okraj. učit. konference l. 1879. vtegne biti še živo v spominu, kako smo uže takrat, preden so se novi učni načerti dejansko vpeljali v šolo, predlagali, naj se „Začetnico“ tako prevstroji, da nam bode kolikor mogoče vstrezala. — A ostalo je pri predlogu in še danes nismo nič na boljem kakor smo bili takrat. Izrazila se je v obče želja, da bi se v drugem natisu bolj oziralo na določbe učnega reda ter opustilo vse, kar se ne sklada z metodičnimi pravili. Malo ne polovico berila in slovnice ne potrebujemo. Čemu tedaj toliko pa tako drage hrane, ako je učenci ne morejo prebaviti? Kranjci so bolj praktični od nas. Uredili so si svojo Začetnico ali Abecednik, ki jim bode gotovo bolj hasnil kakor nam M. Začetnica. Iz radovednosti naročil sem si en iztis abecednika.

Moje mnenje o tem berilu vjema se popolnoma z dopisnikovim nekega slov. lista.

Abecednik ima 80 strani ter obsega tvarino ki se ima po učnem načertu v prvem š. letu učiti. Prirejena je knjiga po najbolj razširjenej pisalno — čitalnej metodi. Tvarina je razdeljena l. v prvotne vaje v čitanji in 2. v nazorni nauk s primernimi berili. Oboje je premišljeno in dobro uredjeno; samo berila za nazorni nauk imajo tu in tam preobširne stavke obsegajoče premnogo besedij, kar je spominu še nezmožnih pervencev pretežavno.

V Abecedniku ali Začetnici so po pedagogičnih pravilih na mestu le kratki lahko umevni stavki. Gledé slovnice dobé se nekateri pogreški. V nekaterih odstavkih so pa mnoge pismenke v primeri z onimi v prvih čitalnih vajah jako neslične, kar bi vsakako ne smelo biti. Tudi nekatera berila so oziromoma na varstvo vida predrobno tiskane. Te in morda še katere druge pogreške dalo bi se v drugem natisu popraviti. Abecednik, katerega sta sestavila ljud. učitelja A. Razinger in A. Žumer, je tiskan na močnem papirju, ima lično obliko in primerno nizko ceno (20 kr.). Jako bi bilo želeli, da bi se ta prekoristna knjiga uže prih. š. letom tudi

v naše šole upeljala; gotovo jo bode vsak učitelj z veseljem pozdravil.

Iz sej c. kr. okraj. š. svetov.

V GORICI, dne 3. februarja t. l. Poterdi se volitev obč. zastopnikov v kraj. š. svet v Opatiemselu pa ustanovitev v Gabrijah in Šempasu. Razreši se 13 sporočil krajnih š. svetov o hoji otrok v šolo. Podpira se prošnja L..., da bi se mu prezirala naložena globa, ker je otroka neredno pošiljal v šolo. Peterdi se pet zapisnikov dom. učiteljskih konferenc. Razglas preslavnega c. kr. dež. š. sveta, da bode prihodnja deželna učiteljska konferenca leta 1882. vzame se v znanje. Dvema učiteljema dovoli se predplača po 100 gold. Poravna se razpor mej učiteljem in kraj. š. svetom. Poterdi se sporočilo voditeljev o učnih redih. Dvema roditeljema se namesto denarne globe objavi kazen z zaporom. Določi se, da se nakupi 10 podob. šolam, ki jih še pogrešajo. Razreši se osem računov za solsko opravilo.

V GORICI, 3. marca t. l. Razreši se 13 sporočil o hoji v šolo. Iz postavnih razlogov izšla se ena deklica. Dvema roditeljema se namesto denarne globe objavi kazen z zaporom.

Naprosi se c. kr. okr. glavarstvo, da naložene globe v štirih občinah potirja po eksek. poti. Poterdi se šest zapisnikov dom. učiteljskih konferenc. Poterdi se sporočilo c. kr. okraj. š. nadzornika o nadzorovanji šol ter se izreče enemu učitelju graja, družega pa opomni zavoljo zanikernosti. — Dovolj se enemu učitelju tri — drugemu pa dva dni dopusta. Razreši se štiri račune za šolsko opravilo. Prošnje, naj bi se v treh krajih šolske sobe razširile, se podpirajo ter iroče pomnoženemu okr. š. svetu v rešitev.

V GORICI, 24. marca t. l. Pomnoženi. Sklepni račun o okraj. š. zalogu leta 1880. se izroči odseku v pregled. Suplenta Fr. Bajta se imenuje za podučitelja v Solkanu ter se mu prizna 30. gold. zraven letnih dohodkov. Predlog kraj. š. sveta v Št. Martinu, da bi se vkupilo neko hišo za šolo, se zaverne. Nalaga se kraj. š. svetu v Opatiemselu, da predlaga primernejšo šolsko sobo; isto nalaga se kraj. šolskemu svetu v Renčah glede učiteljevega stanovanja. Prošnje za ustanovitev rednih šol v Gabrijah, Ligi in Gradišči in za razširjenje v Dornbergu in Šempasu se odlože. Predlog kraj. š. sveta v Pervačini, da bi se tja vsolalo Gradišče, se zaverne. Najem-

na pogodba za š. sobo v Višnjeviku se poterdi. Prošnji pomočnih učiteljev za povišanje nagrade se odverne. Odreče se učit. voditelju pavšal za obdelovanje š. verta. Dovolj se učitelju 20 gold. podpore drugemu 30 gold. tretjemu se prizna selilne stroške. Vzame se naznanje več rešenih računov in sklepov rednega okraj. š. sveta.

V Gorici, 31. marca t. l. Razreši se 10 sporočil gledé š. obiskovanja. Poterdi se pet zapisnikov dom. učit. konferenc. Poterdi se ustanovitev kr. š. svetov v Opatjemselu in Podsobotinu. Določi se, da bodo prohodnje kraj. učit. konference 18. maja v Ročinji, — 9. junija v Černičah in 23. junija v Št. Petru. — Slednjič se poterdi več rešenih dopisov in ukazov.

V SEŽANI, 27. januarja t. l. Zapisnik poslednje seje se poterdi. Razreši se 14 sporočil o šolskem obiskovanji. Določi se razpisati učiteljsko službo v Škočijanu in ob enem sklence se razširiti in popraviti tamošnjo šolsko sobo. Nastale nerednosti zavoljo surovega vedenja proti učit. moči v T..., izroči se c. kr. sodnji v obravnavo. Poterdi se ustanovitev dveh kraj. š. svetov kakor tudi račune o šolski opravi. Določi se znesek, da se nakupi pet podob N. V. presv. cesarja ter odda šolam, ki jih še nimajo. Prizna se trem učiteljem podpora po 20 gold.; enemu pa 30 gold.; drugemu se prošnja odverne. Poterdi se sporočilo okraj. š. nadzornika o nadzorovanji 17 šol.

V ŠEŽANI, 24. februarja t. l. Razreši se 15 sporočil o šolskem obiskovanji. Poterdi se račun o popravljenji š. sobe v Št. Polaji. Sprejmejo se pogrebni stroški po ranjcem voditelju L. Cveku. Prošnja zavoljo izšolanja 14 let. dečka se verne voditeljstvu v sporočilo. Odbije se učitelju podpora. Dovolj se dve šolski klopi za šolo v Dutovljah, drugo popravljanje šolske sobe se izroči g. S.

V SEŽANI, 17. marca t. l. Predlog gledé podelenja nadučiteljske službe v Sežani in učiteljske službe v Škocijanu. — Sklenilo se je predlagati g. J. Hrovatina, učitelja v Nabrežini, za prvo in g. Pakiža, podučitelja v Vatovljah za drugo mesto. — Predlog gledé podelenja naslova „nadučitelja“ Antonu Benigarju, učitelju v Tomaju. — Ker se je šola v Tomaju razširila v dvorazrednico, se je vsled postave podelilo g. učitelju Benigarju naslov „nadučitelj.“ — Učitelju T... v Kostanjevici prizna se prvo petletino. — Zamude

podane od kraj. š. svetov: Vatovlje, Branica, Št. Polaj, Divača in Št. Kocijan se vzemó naznanje, kakor tudi izkazi zamud kraj. š. svetov: Štjak, Gorjansko, Pliskovica. — Bekar in Luin, učit. kandidata v Kopru, dobila sta malo podporo — prvi 25 gl. — drugi 20 gold. — Prošnja županstva v Komnu glede odškodnine za šolsko poslopje in nadučiteljevo stanovanje — se zaverne. Prošnja učitelja Jelšeka v Povirju gledé odškodnine za stanovanje — se zaverne. — Predlaga se c. kr. dež. š. svetu Fr. Pelicon, učitelja v Križu (terž. okolici), za učitelja v Nabrežino, a gosp. Antona Lebana, nadučitelja v Komnu za I. plač. versto. — Za Vatovlje se imenuje g. Breščak zač. učiteljem.

V TOLMINU, 15. februarja t. l. Zapisnik zadnje seje se poterdi; tako tudi sklepe rednega okraj. š. sveta, ki segajo v področje pomnož. okraj. š. sveta. Na podlogi ukaza vis. c. kr. ministerstva za uk in bogoč. stavijo se predlogi gledé izpeljave deželne š. postave od 4. marca 1879. ter se vversté v II. plačilno versto sledeči učitelji: Fr. Dominiko, Iv. Širca, Iv. Gerželj, Jož. Hobau, Ant. Fajgelj in Jak. Velikonja; vsi drugi g. učitelji pa v III. plač versto. Učiteljice: Am. Jug, Karolina Milek in Frančiška Zupančič ostanajo v II. plač. versti. Predlaga se Iv. Gerželja, zač. voditelja v Tolminu, za def. voditelja tamošnje šole. — Premesti se: Jož. Hobana, def. voditelja, iz Bovca v Volče; — Ant. Fajgelja iz Volč v Bovec; — def. učiteljico Fr. Zupančič, iz Bovca v Cerčno in podučiteljico Am. Čuk, iz Cerknega v Bovec. Predlaga se c. kr. dež. š. svetu bolehna učitelja v dosego postavnega olajšanja. Podučitelja M. Lebana, v Tolminu, se imenuje začasnega učitelja. Prošnji dveh učiteljev za povišanje plače v zmislu postave 16. oktobra 1875. se zaverneti. Dvema pomoč. učiteljema se prizna izjemna nagrada — prvemu 100 gold. — drugemu 50 gold. — Prizna se učitelju 20. gold. podpore. Ustanovi se prevdarek za leto 1881 ter votira 35⁰/₀ naklade na davke z vojskino doklado vred. Ponudba, da bi se prodalo kos šolskega dvorišča v Volčah, se iztoči odseku v sporočilo. Poterdi se račun o popravljeni š. hiše v Kobaridu, ter prizna stavbenemu voditelju 100 gold. odškodnine. — Votira se 2000 gold. s katerimi se ima zidanje š. hiše v Tolminu nadaljevati—2500 gl. da se š. hiša v Bovcu razširi—310 gold. da se šolski vert pri sv. Luciji obzida in obdela; — slednjič 1000 gold. da se začne zidati š. hiša v Breginji. — Določi se, da se ima zidanje š. hiše v Cerknem koj začeti. Izroči se red. š. svetu v sporočilo, kako bi se zljajšalo šolsko obiskovanje otrokom iz Žage, ki so všolani na Serpenico; tako tudi, kako naj bi se vredila šola na Št. Vidovi Gori.

V TOLMINU, 16. februarija t. l. Šoli v Steržiščah se izjemno dovoli za siromašne učence 20 Začetnic pa določi pripraviti potrebnega pohištva. Računa za zimska okna v Volčah in na Idriji se poterdita; tako tudi račun za učit. knjižnico pa določi, da se nakupi, 17 ped. knjig. Sprejme se objava c. kr. dež. š. sveta v koji pohvalno omenja šest učiteljev in eno učiteljico za njih uspešno delovanje. Dovoli se učitelju predplačo. Poterdi se račun za vezanje 388 knjig za ljud. š. knjižnice. Obnovi se sklep, vsled katerega se naročuje vsaki šoli po en iztis „Verteca“ pa bukve družbe sv. Mohora. Slednjič se razreši 7 sporočil o šolskem obiskovanji.

V TOLMINU, 10. marca t. l. Oddalo se je na javni dražbi g. Fr. Bevku da sezida novo š. hiše v Cerknem za 7558.02 gold. Prošnja za ustanovitev šole na Žagi se izroči g. c. kr. nadzorniku v sporočilo. Najme se sposobniša šolska hiša na Grahovem. Dovoli se voditelju v Volčah 10 gold. za obdelovanje š. verta. Razrešijo se sporočila o šolskem obiskovanji.

Razne vesti.

Umerl je 22. februarija t. l. Leopold Cvek, nadučitelj v Sežani. 24. nesli so ga k pogrebu z nenavadno velikim spremstvom. Rojen 1843 je služboval na raznih krajih blizo 20 let. Bil je tudi ves čas ud. c. kr. okr. š. sveta v Sežani. Bil je ranjki jako nadarjen učitelj, on je bil mož, ki je deloval tudi v društvih za razvoj našega milega naroda.

Kot izversten pevec in orglavec v nemal je povsod svoj narod ter ga blažil neteč domovinsko čustvo v petju podučujoč.

Ljud. učiteljem bil je dober kolega — mladini pa zvest prijatelj vedno vnet za njen pravi blagor. Pred letom dni lotila se ga je huda in nevarna bolezen. Vzel je odpust, da bi okrevail. Nič ni pomagalo. Bolezen se je širila, zaman je iskal pomoči. — Slava njegovemu spominu!

Četerto berilo za ljud. šole, ki je namenjeno višji stopinji, osobito nadaljevalnim tečajem, je v rokopisu dogotovljeno. S to čitanko je odbor za spisovanje ter sestavitev šolskih knjig doveršil svojo častno nalogo, s tem si pa tudi pridobil neprecenljive zasluge za šolstvo ter za omiko ljudstva sploh. Slava mu!

Šolske kronike pregleduje v Gradci poseben komité ter se udeležujejo tega dela slavnoznani zgodovinarji na Graškem vseučilišči i. dr. C. kr. deželni šolski svet zahteva tedaj, da se mu vse kronike Štajarskih ljudskih šol v pregled pošljejo. Učitelji, kateri še kronike spisali niso, naj toraj ne odlagajo tega dela dalje.

Preslavno c. kr. dež. š. svetovalstvo je več učiteljem vseh treh okrajev izvolilo izreči svojo zadovoljnost za uspešno delovanje l. 1879/80. in sicer: 12 učit. in eni učiteljici iz okraja Goriške okolice; 4 učiteljem in enemu pomoč. učitelju iz Sežanskega okraja; 7 učiteljem in eni učiteljici iz Tolminskega okraja.

Cronaca scolastica zove se didaktično — pedagogični list, ki je zagledal beli dan 1. februarija 1881. in bo izhajal po jeden pot na mesec v Gradišči. Stane za vse leto 2. gol. Gojil bode v prvi versti šolstvo sploh, s posebnim ozirom na domače razmere; skerbel bode za nadaljno izomiko učiteljev ter priobčeval spise pedagogično — didaktičnega obsega. Voščimo mu najboljšega vspeha.

V Gradiščanskem okraju volili so učitelji III. plač. verste mej seboj poseben odsek, da vloži prošnjo slav. dež. zboru za preuredbo postave 4. marca 1879. v tem smislu, da bi bilo več učiteljev prestavljenih iz III. v II. plač. versto. Ker je število učiteljev I. in II. plač. verste v razmeri z onimi III. verste zelo omejeno, je posebno mlajšim učiteljem za več let upanje odvzeto, da bi mogli na višjo stopinjo priti. Prošnjo bodo sestavili v italijanskem in slovenskem jeziku, da jo morejo podpisati tudi učitelji slov. okrajev naše dežele. Podpisi se bodo pozneje pobirali.

Za ljudske šole v Koperskem okraji je imenovan za začasnega nadzornika g. Tomaž Klančnik, Korošec. Obnašal se je dozdaaj značajno in upati je dobrih sadov od njegovega delovanja.

Doneski za normalno-šolski zalog so odpravljeni za našo deželo po postavi, katero je cesar poterdil 16. jan. t. l.; pobiral se bo namesto tega šolski davek od dedščin.

Cesarjeviča Rudolfa poroka bo, kakor je sklenil naš in belgiški dvor, zaterdno 10. maja t. l. Cesarjevič pride vsled tega nekoliko prej v domovino s svojega potovanja v jutrove dežele. Različni odbori in razna društva poprejeli so se berž naprav, za poveličanje velikega in veselega avstrijskega praznika.

Vodstvo slovenskega oddelka deželne kmetijske šole v Gorici, vabi vse prijatelje kmetijske šole k preskušnjam učencev, ki se bodo veršile dne 14. aprila t. l. predpoldne od 9—12. iz teoret. predmetov (v šoli pri sv. Roku), popoldne od 3—6 iz praktič. opravil na polji slov. oddelka.

OZNANILO.

Zaradi obilih naročil, razpečal se je I. in II. natis „Šole“, tako da se mnogim novim naročnikom, ki so se pozneje oglasili, ne more več vstreči.

Poziv

slovenskim gosp. učiteljem, pripravnikom in šolskim prijateljem !

Odkar se uče naši otroci slovenski čitati, odkar se rabijo slovenski abecedniki v naših začetnih šolah, pogrešajo vsi učitelji in odgojitelji te nežne mladine slovenskega navoda za podučevanje na najnižej stopinji ljudske šole. Posebno pa primanjkuje take knjige mladim nastoplim učiteljskim močem in zlasti še pripravnikom, katerih velika naloga je ravno v tem, da se urijo v navodu, kako jim bode postopati s pervenci ljudske šole. V nemškem jeziku ima učitelj na razpolaganje več navodov te verste, naj imenujem samo: Hermannovo „Unterklasse“ in Saatzerjev: „Das erste Schuljahr.“ V slovenščini smo še vedno brez te tako potrebno pomožne knjige, da - si bi bila uže zdavno mnogim učiteljem in pripravnikom dobro služila, in dasiravno se je o tej stroki po šolskih listih uže veliko pisalo.

Ker se je nadejati, da bode po učiteljskih kmalu dovoljeno tudi s pomočjo slovenskih knjig pripravljati se za bodoče podučevanje v slovenskih šolah, in ker je marsikateri učitelj tako knjigo uže davno želel, zato sem se odločil spisati in založiti takov „navod za podučevanje pervencev,“ ako bi me gg. sodrugi in šolski prijatelji pri tem podpirati blagovolili.

Predno morem dati namreč v tisk knjigo, katerej bode cena 60 kr., vabim na obilo naročevanje vse prijatelje pravega napredka naših šolskih razmer, da bodem vsaj nekoliko sporoštva imel za vseh tega podjetja.

V Kerškem 1. marca 1881.

I. Lapajne
šolski voditelj.

V. CERNIC, založnik. — Hilarijanska tiskarnica.

